

”Min anmoder yxmördades för 290 år sedan”

► Det var på självaste Marie bebådelsedag 1710 som ett morddrama utspelades i Runtuna.

70-åriga Brita Jonsdotter gick inte till kyrkan den dagen. Hon stannade hemma i stugan. Maken Olof Eriksson däremot bevittnade gudstjänsten och kom hem efter ett par timmar. Då låg stackars Brita badande i sitt eget blod, brutalt yxmördad...

– Brita Jonsdotter var min morfars farmors farfars farmors farmor och hennes öde har fascinerat mig, berättar Camilla Eriksson från Oxelösund. Camilla började med släktforskning för fem år sedan och har lyckats gräva djupare i släkthistorien än de flesta.

– Det är framförallt genom domboken jag fått fram detaljerna om morddramat, säger Camilla. Händelsen som aldrig blev uppklarad är så intressant att vi inte ska undanhålla våra läsare 290 år efter dramat, vad Camilla kommit fram till.

Brita och maken Olof bodde i en stuga i Säter, Runtuna. De hade flera barn, varav sonen Joen uppträdde mycket besynnerligt.

Han hade blivit vansinnig mitt under sin förlovningsmiddag fem år före moderns död. Joen hade misshandlat fadern och hotat båda föräldrarna med döden. Inte underligt att han blev misstänkt för mordet.

När Olof kom hem från gudstjänsten fann hann alltså hustru Brita död.

Fyra dödliga hugg av en tälj-

Camilla Eriksson upptäckte ett morddrama när hon forskade i sin släkt.

FOTO: JENS ALVIN

yxa, som förvarats i stugan, hade ändat hennes liv. Två hugg hade träffat huvudet med stor kraft, ett tredje hade krossat axeln och det fjärde träffat bak på hjässan. I stugan saknades bl a två silverskålar samt över 100 daler i kopparmynt, vilka förvarats i ett skåp som nu var uppbrutet. Allt talade för rånmord.

Sonen Joen, som ett år tidigare hållit fast modern i håret och hotat henne med en yxa, samt sagt sig vilja ”kasta in henne i ugnen och göra stek av henne”, blev förstås misstänkt och anhållen. Men skulle bli

frikänd och hamna på dårhus istället.

Joens förnekade dådet men hade gjort en viktig iakttagelse som fick domare och nämndemän att granska fallet noggrannare.

– Jag såg en lång, rödskäggig tiggare gå och sjunga på gården, berättade Joen. I stugan hade mördaren glömt ett par lappade utslitna nålvantar av ull och en lång käpp av ask. Det var ett viktigt material för rätten. Joen ägde nämligen inga

nålvantar och ask var ett trädslag som inte fanns i hela Runtuna socken.

Istället för Joen blev nu en f d båtsman som kallades Rompås-Lasse misstänkt. Denne hade suttit på Marstrands fästning för stölder och sedan återkommit till trakten. Men Rompås-Lasse gick nu inte att få tag på, utan undkom rättvisan.

Allan Garro Olsson

Tidigare artiklar i serien har varit införda den 3 juli, 10 juli och 17 juli.

Fakta / Halshuggning för mord

► Straffsatserna var mycket hårda på 1700-talet. Fällades man för mord eller dråp var det dödsstraff som gällde. I nästan alla fall med yxa. Dödsstraffet försvann i Sverige först 1921 men det sista verkställdes 11 år tidigare eller 1910, då rånmördaren Johan Alfred Ander avrättades i giljotin på Långholmen den 23 november. Enda gången som giljotin användes i Sverige. I år är det förresten precis 100 år sedan

mångmördaren på ångbåten ”Prins Carl”, Johan Filip Nordlund, avrättades i Västerås, genom halshuggning.

► År 1736 hade en bödel 5 daler som betalning för halshuggning, 15 daler fick han för rådbräkning (misshandel), halshuggning och stegling av brottsling. Skar han av tungan av någon betalades han lika mycket som för en halshuggning. Öronens avskärning inbringade endast två daler...